

спрос касается не только подготовки специалистов по иностранной филологии, но и в других отраслях знаний как гуманитарных, так и технических. Развитие сотрудничества Украины с франкоязычными странами в разных культурно-образовательных, экономических и социально-политических сферах возможно только при наличии франкоязычных украинских специалистов. Преподавание иностранных языков претерпело разные изменения, связанные с разработкой многочисленных методик и разными подходами к изучению иностранного языка. В наши дни традиционное изучение французского языка, без учёта особенностей специальности изучающего иностранный язык, отходит на второй план, уступая первенство изучению иностранного языка для обеспечения его потребностей и целей. В статье сделана попытка высветить появление особенного подхода к изучению французского языка – *français sur objectifs spécifiques*, определены основные этапы его развития, учитывая их особенности, описано современное состояние и перспективы развития этого подхода. Внимание сосредоточено также на основных трудностях, связанных с преподаванием и изучением французского языка в рамках FOS.

Ключевые слова: французский язык для целей, этапы развития, целевая аудитория, язык специальности, трудности преподавания FOS.

Khaichevska Tetiana. French for Special Purposes FOS: Origin and Peculiarities of Approach. Due to the process of European integration in Ukraine the demand for highly qualified specialists, with a fairly high level of language skills is constantly increasing. This demand concerns not only foreign philology specialists, but also specialists in other fields of knowledge as humanities or techniques. The development of Ukraine's cooperation with French-speaking countries in different cultural, educational, economic, social and political spheres is possible only in the presence of the French-speaking Ukrainian specialists. Teaching foreign languages has undergone various changes associated with the development of many methods and different approaches to the study of a foreign language. Nowadays, the traditional study of the French language, without taking into consideration peculiarities of learner specialty, fades into the background, giving way to the studying of a foreign language for learner's needs and purposes. The article is an attempt to highlight the emergence of a special approach to the study of French – *français sur objectifs spécifiques*, identify the main stages of its development, give their characteristics, describe the current state of this approach and perspectives of its development. Also, attention is focused on the main difficulties associated with teaching and learning of the French language within the FOS.

Key words: French for special purposes, stages of development, target audience, professional language, FOS teaching difficulties.

УДК 811.111'272'42'276.6:336.71

Ганна Хацєр

ІДЕОГРАФІЧНА СТРУКТУРА ТА МЕТОДИКА АНАЛІЗУ АНГЛІЙСЬКОЇ БАНКІВСЬКОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ

Присвячено проблемі вивчення фахової термінології, принципів її формування та розвитку залежно від її приналежності до певного виду дискурсу. На прикладі англійської банківської термінології (АБТ) побудовано ідеографічну структуру, що базується на мета-терміні «банк» та організаційній структурі банків, яка містить чотири окремі напрями: малий бізнес, індивідуальний бізнес, приватний бізнес (клієнт), корпоративний бізнес. До структури АБТ зараховано: загально-фінансові терміни, терміни управління активами, кредитні терміни, інвестиційні терміни, терміни міжбанківської діяльності, лізингові терміни та терміни банківських трастів. Для подальшого дослідження номінативних і функціонально-комунікативних особливостей термінології розроблено дослідницьку систему, яка містить п'ять головних етапів: попередній загальний розгляд із використанням описативного методу; виокремлення головних груп термінології дискурсу з погляду когнітивної лінгвістики; з'ясування шляхів утворення термінологічних одиниць певного дискурсу; побудова польового устрою концептокорпусу дискурсу; порівняльний аналіз жанрових різновидів певного виду дискурсу (банківського) та дослідження функціонування термінологічних одиниць у цих жанрах.

Ключові слова: банківська термінологія, мета-термін, дискурс, ідеографічна структура, польовий устрій, концептокорпус.

Постановка наукової проблеми та її значення. В сучасній лінгвістичній науці одне з пріоритетних місць посідає діалектика когнітивного і комунікативного. Це, своєю чергою, дає

зможу вивчати вербальне аранжування вузькоспеціальних текстів (у т. ч. банківських) із погляду когнітивно-комунікативної парадигми знань, зважаючи на мультидисциплінарність, конвенційність і експланаторність. Ці та інші аспекти когнітивно-комунікативного спрямування застосовують у термінознавстві.

На сучасному етапі розвитку лінгвістики актуальним залишається питання принципів виокремлення окремих видів термінології та методів, які використовують для комплексного аналізу її номінативних і функціонально-комунікативних особливостей.

Аналіз досліджень цієї проблеми. Вивченню питання термінології, лексикології, семантики, когнітивно-дискурсивної парадигми лінгвістики присвячено багато наукових робіт [2; 5; 8]. На сучасному етапі акцент наукової розвідки переміщується на дослідження номінативної природи термінологічних одиниць у площині когнітивної діяльності, їх використання в дискурсивних практиках і у фаховій комунікації [12; 13; 14]. У межах когнітивно-комунікативної проблематики мовознавців насамперед цікавлять терміносистеми провідних дискурсів – медичного [1], юридичного [10], публіцистичного [9]. Особливу увагу термінознавство приділяє економічній термінології маркетингу [11] та ринковим і фінансово-економічним відносинам [3].

Мета і завдання статті. Мета статті полягає у всебічному дослідженні поняття «універсальний банк» і його місця при формуванні ідеографічної структури англійської банківської термінології, а також у побудові методики її аналізу. Реалізація поставленої мети передбачає вирішення таких завдань: узагальнити поняття «універсальний банк»; виокремити основні групи термінології банківської справи; розкрити базові поняття цих груп; виявити механізми формування та функціонування англійської банківської термінології.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. На сьогодні не існує загальноприйнятого визначення терміна «банк». Його розуміють як: а) посередника, який бере участь у взаємодії продавців і споживачів фінансових ресурсів і водночас діє двома різними способами: залучає кошти від продавців і надає їх на визначених умовах споживачам (позичальникам) (посередницька функція), сприяє встановленню прямого контакту між продавцями та покупцями фінансових ресурсів (консультативна функція); б) особливий вид капіталотворчого підприємства, яке мобілізує вільні ресурси клієнтів та інші грошові кошти, розподіляє їх відповідно до потреб між суб'єктами ринкових відносин, а також надає інші послуги; в) особливі установи, які акумулюють грошові кошти і накопичення, перерозподіляють їх шляхом кредитування, здійснюють грошові розрахунки й операції з цінними паперами, випускають гроші в обіг тощо.

Щоб надати повне визначення терміна «банк», необхідно дослідити підґрунтя його розвитку. Так, сама назва «банк» походить від італійського слова *banco* (стіл, лавка). Італійські банкіри широко використовували цей термін у період Ренесансу, коли здійснювали свої операції на покритим зеленою скатертиною столі [15, 83]. Термін *bank* (N) запозичено з італійської через французьку мову – *banque* (стілка, конторка, стіл міняли). Італійський варіант – *banca* (*banco*). Крім того, знаходимо корені слова ще в германських мовах: *bank*, *banc* «лавка». Староанглійське *banc* споріднене з англійським *bench*, яке походить від прагерманського *bankiz* (лавка). Отже, розвиток семантичних відповідностей на міжмовному рівні проходить від поняття «узвишшя» до «стілка», а потім до «банк».

У 80-х роках минулого століття відбувся процес лібералізації руху капіталів і глобальне зростання фінансових ринків, що призвело до появи нових фінансових галузей, здійснення діяльності яких відбувається за допомогою і мовленнєвих, і не мовленнєвих засобів. До складу останніх входить банківська термінологія. Спеціалісти почали використовувати саме ті одиниці, які, на їх думку, більш придатні для відображення специфічних потреб клієнтів. До поняття «банк» приєднується ще розуміння його як спеціальної установи, яка повинна задовольнити потреби клієнтів й отримати з цього прибуток.

У статті «банк» розуміємо як грошово-кредитний інститут, диверсифікація операцій якого містить фінансові, посередницькі та консультативні послуги й дає змогу зберігати або залучати клієнтів і залишатися рентабельним.

Для виокремлення та дослідження АБТ ввели поняття «універсальний банк» – кредитно-фінансовий інститут, який виконує базові посередницько-консультативні послуги. Структура такого банку складається з чотирьох окремих напрямів: індивідуальний бізнес, малий бізнес, корпоративний бізнес, приватний клієнт. Мовні засоби, якими користуються підрозділи, що входять до їх структури, представляють різні аспекти певної сфери банківської справи і містять значну, постійно зростаючу кількість спеціальних термінів.

Зважаючи на організацію банків і визначення мета-терміна «банк», виділимо основні групи англійської банківської термінології (рис. 1).

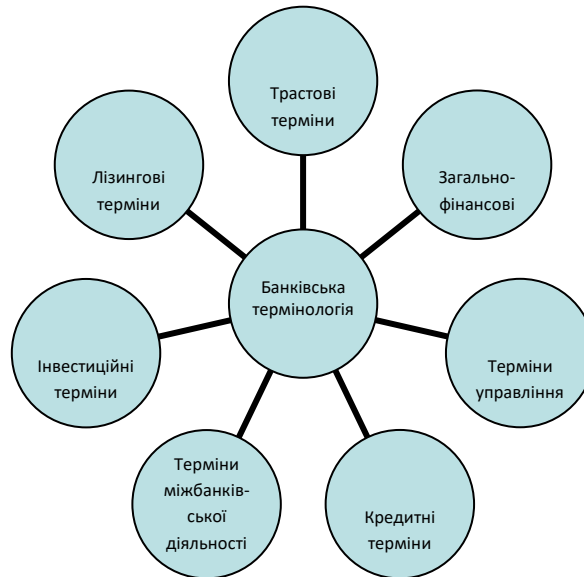

Рис. 1. Ідеографічна структура АБТ

Із рис. 1 видно, що термінологічний континуум англійського банківського дискурсу (БД) складається з таких ідеографічних груп:

1) загальнофінансові терміни (оперують у всіх підрозділах банку, насамперед у «Персональному банківському обслуговуванні», «Послугах співробітникам» і «Оперативному відділі»): *to buy, calculation, increment; to prolong, tax*;

2) терміни управління активами: *custody assets, liquidity management, financial resources, holdings (assets)*;

3) кредитні терміни («займи і кредити», «позики та фінансування»): *credit portfolio, loan, borrower, economic capital, creditworthiness*;

4) терміни міжбанківської діяльності (підрозділ «Корпоративні банківські послуги»): *clearing, LORO account, NOSTRO account*;

5) інвестиційні терміни («інвестування» та «інвестування та послуги емітенту»): *funds, capital investment, share, total investments, inflation rate, net profit limit*;

6) лізингові терміни («малий бізнес», «корпоративний бізнес»): *lease, leasing property, leasing giver, amortization, depreciated cost*;

7) терміни банківських трастів («Трастовий і майновий відділ»): *active trust, accumulation trust, cyber trust, investment trust, flexible trust, trust deposit*.

Базовими поняттями цих груп англійської банківської термінології, що пов'язані з (мета)терміном *bank*, є: *account, credit, loan* (кредитні терміни), *assets, capital* (терміни банківських трастів), *fund* (лізингові терміни), *money* (загальнофінансові поняття), *risk*

(інвестиційні терміни), *stock* (терміни банківських трастів). З їхньою участю утворюється найбільша кількість термінологічних сполучень, які широко використовуються у банківському дискурсі. Наприклад, *application of funds, assets of the funds, bank insurance fund, borrowed fund, cash funds, demand funds capital resources, liquidity risk, money holdings, money market certificate, money market fund*.

Для дослідження особливостей саме АБТ була розроблена дослідницька система (методологія), яка має декілька складових/етапів.

1. Загальний розгляд лексичних одиниць і виділення АБТ серед термінів інших вузькоспеціальних галузей. Для цього шляхом аналізу загальних характеристик термінів, структури й специфіки банківської діяльності здійснюється відбір лексем, що позначають останню. Використання дескриптивного методу дає підстави надати загальну характеристику англійській банківській терміносистемі за параметрами точності, лаконічності та контекстнезалежності.

2. Виходячи із теорії лінгвістичної відносності Е. Сепіра, У. Уорфа й положень щодо «когнітивної сутності» та «когнітивної діяльності» [4], відбувається осмислення банківської діяльності як різновиду когнітивної, яку людина сприймає через психоментальний механізм. На цьому етапі АБТ визначають як невід'ємну складову банківського дискурсу. За допомогою аналітико-описового й дефініційного методів виокремлюють головні групи термінології БД.

3. З'ясування шляхів і способів творення нових англійських банківських термінологічних одиниць. За допомогою компонентного аналізу, кількісних підрахунків і методу структурного моделювання АБТ необхідно описати словотвірний алгоритм АБТ. Квантитативний підхід сприяє якісному аналізу досліджуваних одиниць. Його мета – виявити продуктивні словотвірчі моделі тих, що найчастіше трапляються в текстах банківського дискурсу і за допомогою яких утворюються нові словосполучення.

4. Побудова польового устрою концептокорпусу банківського дискурсу з подальшим описом функціонування складників термінологічного поля БД за певними сценаріями. Далі за принципом концептивної дистрибуції (комбінаторики), основою якої є «сумісна зустріваність» концептів і продуктивність їх використання в дискурсі й так звана когнітивна карта дискурсу [7, 246], виокремлюють терміни-домінанти БД і з'ясовують їхні конфігуративні констеляції з іншими банківськими термінами.

5. Здійснення порівняльного аналізу жанрових різновидів дискурсу. Виходячи зі специфіки текстів банківського дискурсу та дотримуючись положень щодо ергономіки мовленнєвої діяльності Н. Разінкіної [6, 5], виділяють три провідні жанри – професійний, академічний, публіцистичний. Далі відбувається аналіз функціонування АБТ у цих жанрах.

Висновки та перспективи подальшого дослідження. Отже, усі англійські банківські терміни називають певні спеціальні поняття банківської галузі. У своїй сукупності вони утворюють мову саме цієї галузі діяльності, слова якої точно виражають певні значення. Базуючись на визначенні мета-терміна «банк», виокремлюють наступну ідеографічну структуру АБТ: загально-фінансові терміни; терміни управління активами; кредитні терміни; терміни міжбанківської діяльності; інвестиційні терміни; лізингові терміни й терміни банківських трастів. Комплексне дослідження АБТ передбачає опис її об'єктивації серед термінологічних систем інших професійних галузей і суб'єктивації у БД і здійснюється у п'ять етапів. Надалі доцільно розглянути вплив шляхів формування англійської банківської термінології на її ідеографічну структуру.

Джерела та література

1. Знаменська І. В. Кореневі дієслова та їхні похідні в англійській медичній термінології: структурно-семантичний аналіз : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04 / І. В. Знаменська ; Харк. нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна. – Х. : [б. в.], 2006. – 20 с.

2. Колегаєва І. М. Зображення персонажного дискурсу як жанрово детермінований вияв комунікативної вторинності в художньому тексті / І. М. Колегаєва // Вісник Харк. нац. ун-ту ім. В. Н. Каразіна. – 2010. – № 896, вип. 61. – С. 102–107.
3. Куделько З. Б. Деякі аспекти розвитку терміносистеми міжнародних відносин / З. Б. Куделько // Сучасне літературознавство та прикладна лінгвістика: американські та британські студії / за заг. ред. А. І. Гудаманяна, О. Г. Шостак. – К. : Талком, 2014. – С. 368–371.
4. Полюжин М. М. Функціональний і когнітивний аспекти англійського словотворення : монографія / М. М. Полюжин. – Ужгород : Закарпаття, 1999. – 240 с.
5. Приходько А. М. Зіставна концептологія: стан і перспективи / А. М. Приходько // Сучасна германістика: теорія і практика : матеріали II Всеукр. наук.-практ. конф. (10–11 лист. 2015 р.). – Дніпропетровськ : Біла К. О., 2015. – С. 35–37.
6. Разинкина Н. М. Стилистика англійського наукового текста / Н. М. Разинкина. – М. : URSS, 2005. – 216 с.
7. Селиванова Е. А. Основы лингвистической теории текста и коммуникации / Е. А. Селиванова. – К. : Фитосоциоцентр, 2002. – 335 с.
8. Селиванова Е. А. Энигматический дискурс: вербализация и когнициия : монография / Е. А. Селиванова. – Черкасы : Ю. Чабаненко, 2014. – 214 с.
9. Стернин И. А. Социальные факторы и публицистический дискурс / И. А. Стернин // Массовая культура на рубеже XX–XXI веков. Человек и его дискурс / под ред. Ю. А. Сорокина, М. Р. Желтухиной. – М. : Азбуковник, 2003. – С. 91–108.
10. Хижняк С. П. Юридические терминосистемы как особые фрагменты языковой картины мира / С. П. Хижняк // Научный вестник Воронеж. гос. архитектурно-строительного ун-та. Сер. «Современные лингвистические и методико-дидактические исследования». – 2013. – № 2 (20). – С. 15–27.
11. Шапран Д. П. Сучасна українська термінологія маркетингу: семантика та прагматика : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 / Д. П. Шапран ; Дніпропетр. нац. ун-т. – Д. : [б. в.], 2005. – 19 с.
12. Trimble L. English for science and technology. A discourse approach / L. Trimble. – Cambridge : Cambridge University Press, 1992. – 189 p.
13. Tuggy D. Linguistic evidence for polysemy in the mind: a response to William Croft & Dominiek Sandra / D. Tuggy // *Cognitive Linguistics*. – 1999. – No 10 (4). – P. 343–368.
14. Tyler A. Reconsidering Prepositional Polysemy / A. Tyler, E. Vyvan // *Networks: The Ease of Over*. – Louisiana : Language, 2001. – P. 74–77.
15. Wood J. H. A History of Central Banking in Great Britain and the United States / J. H. Wood. – Cambridge : Cambridge University Press, 2008. – 456 p.

References

1. Znamenska, I. V. 2006. “Korenevi Diieslova ta Yikhni Pokhidni v Anhlomovnii Medychnii Terminoleksytsi: Strukturno-Semantychnyi Analiz”. PhD diss., Kharkivskiy Natsionalnyi Universytet Imeni V. N. Karazina.
- 16.2. Kolehaieva, I. M. 2010. “Zobrazhennia Personazhnoho Dyskursu yak Zhanrovo Determinovanyi Vyiav Komunikatyvnoi Vtorynnosti v Khudozhnomu Teksti”. *Visnyk Kharkivskoho Natsionalnoho Universytetu Imeni V. N. Karazina*, 896 (61): 102–107.
3. Kudelko, Z. B. 2014. “Deiaki Aspekty Rozvytku Terminosystemy Mizhnarodnykh Vidnosyn” In *Suchasne Literaturoznavstvo ta Prykladna Linhvistyka: Amerykanski ta Brytanski Studii*, edited by A. I. Hudamanyan, O. H. Shostak, 368–371. Kyiv: Talkom.
4. Poliuzhyn, M. M. 1999. *Funktionalnyi i Kohnityvnyi Aspekty Anhliiskoho Slovtvorennia*. Uzhhorod: Zakarpattia.
5. Prykhodko, A. M. 2015. “Zistavna Kontseptolohiia: Stan i Perspektyvy”. *Suchasna Hermanistyka: Teoriia i Praktyka*, 35–37. Dnipropetrovsk: Bila K.O.
6. Razinkina, N. M. 2005. *Stilistika Angliiskogo Nauchnogo Teksta*. Moskva: URSS.
7. Selivanova, E. A. 2002. *Osnovy Lingvisticheskoi Teorii Teksta i Kommunikatsyi*. Kiev: Fitosotsyotsentr.
8. Selivanova, E. A. 2014. *Enigmaticheskii Diskurs: Verbalizatsiia i Kognitsiia*. Cherkassy: Yu. Chabanenko.
9. Sternin, I. A. 2003. *Sotsyalnye Faktory i Publitsysticheskii Diskurs*. In *Massovaia Kultura na Rubezhe 20-21 Vekov. Chelovek i yego Diskurs*, edited by Yu. A. Sorokin, M. R. Zheltukhina, 91–108. Moskva: Azbukovnik.
10. Khizhniak, S. P. 2013. *Yuridicheskii Terminosistemy kak Osobyie Fragmenty Yazykovoi Kartiny Mira*. Nauchnyi Vestnik Voronezhskogo Gosudarstvennogo Arkhitekturno-Stroitel'nogo Universiteta. Seriya «Sovremennyye Lingvisticheskie i Metodiko-Didakticheskie Issledovaniia», 2 (20): 15–27.
11. Shapran, D. P. 2005. *Suchasna Ukrayinska Terminolohiia Marketynhu: Semantyka ta Prahmatyka*. PhD diss., Dnipropetrovskiy Natsionalnyi Universytet.
12. Trimble, L. 1992. *English for Science and Technology. A Discourse Approach*. Cambridge: Cambridge University Press.

13. Tuggy, D. 1999. "Linguistic Evidence for Polysemy in the Mind: a Response to William Croft & Dominiek Sandra". *Cognitive Linguistics*, 10 (4): 343–368.
14. Tyler, A., and Vyvan, E. 2001. "Reconsidering Prepositional Polysemy". *Networks: The Ease of Over*. Louisiana: Language.
15. Wood, J. H. 2008. *A history of Central Banking in Great Britain and the United States*. Cambridge : Cambridge University Press.

Хацер Анна. Идеографическая структура и методика анализа английской банковской терминологии. Посвящено проблеме изучения специализированной терминологии, принципов её формирования и развития в зависимости от принадлежности к определенному виду дискурса. На примере английской банковской терминологии построено идеографическая структура, основанную на мета-термине «банк» и организационной структуре банков, которая включает четыре отдельные направления: малый бизнес, индивидуальный бизнес, частный бизнес (клиент), корпоративный бизнес. К структуре АБТ отнесены: общефинансовые термины, термины управления активами, кредитные термины, инвестиционные термины, термины межбанковской деятельности, термины лизинга и банковских трастов. Для дальнейшего исследования номинативных и функционально-коммуникативных особенностей терминологии была разработана исследовательская система, включающая пять основных этапов: предварительное рассмотрение терминологии при помощи дескриптивного метода; выделение главных групп терминологической лексики дискурса с точки зрения когнитивной лингвистики; выяснение способов образования терминологических единиц определенного вида дискурса (банковского); построение полевой организации концептокорпуса дискурса; сопоставительный анализ жанровых разновидностей определенного вида дискурса (банковского) и исследование функционирования терминологических единиц в этих жанрах.

Ключевые слова: банковская терминология, мета-термин, дискурс, идеографическая структура, полевая организация, концептокорпус.

Khatser Ganna. Ideographic Structure and Methodology of English Banking Terminology Analysis. The article deals with the problem of specialized terminology, the principles of its formation and development depending on its belonging to a particular kind of discourse. The ideographic structure is built by the example of English banking terminology (EBT). It is based on the meta-term "bank" and organizational structure of banks that includes four independent sectors: small business, individual business, private business (clients) and corporate business. The following elements have been placed to the structure of EBT: general financial terms, assets management terms, credit terms, investment terms, inter-banking activity terms, lease and banking trusts terms. To further study of nominative, functional and communicative peculiarities of terminology the research system consisted of five main stages have been developed. The first stage is preliminary study of terminology with the help of descriptive method. The second stage is singling out main term groups of discourse from the point of view of cognitive linguistics. The third stage is to figure out formation methods of terminological units of a particular discourse type (banking). The fourth stage is to build field structure of the conceptual body of discourse. The final stage is to carry out comparative analysis of genre types of discourse and terminology functioning in them.

Key words: banking terminology, meta-term, discourse, ideographic structure, field organization, conceptual body.

УДК 81'25+81'373.612.2]:070:811.8

Тетяна Щеголева

СЕМАНТИКА ТА ПЕРЕКЛАД МЕТАФОРИЧНИХ ЛЕКСИЧНИХ ОДИНИЦЬ У ТЕКСТАХ АМЕРИКАНСЬКОЇ ПРЕСИ

Присвячено дослідженню семантики метафоричних лексичних одиниць в англійській мові. В процесі дослідження систематизовано наукові розробки з вивчення метафори як лексико-стилістичного явища. Охарактеризовано особливості використання метафор та їх семантичного значення в текстах американської преси. Визначено асоціативні зв'язки в семантиці метафоричних лексичних одиниць в аналізованих текстах